

Nd.

873. Nefndarálit

um frv. til laga um fyrning verzlunarskulda og um vaxtatöku af verzlunarskuldum.

Frá minni hl. allsherjarnefndar.

Nefndin hefir klotnað í málinu, eins og greint er á þskj. 697, og telur minni hl., að frv. þetta hafi fullan rétt á sér og að mikil þörf sé á því í viðskiptum landsmanna eins og nú er komið, að gerð sé alvarleg gangskör að því, að stemma stigu fyrir söfnun verzlunarskulda, og mikilvæg spor í þá átt yrðu ákvæði þessa frv., ef að lögum yrðu. Það er ómótmælanlegt, að stuttur fyrningarfrestur á þessum skuldum mundi reisa nokkrar skorður við verzlunarskulda-farganinu og, í sambandi við bannið við vaxtatöku, sem og er lagt til að verði lögleitt með frv., verða öruggasta ráðið til þess að ná því takmarki að fullu, að slík skulda-

söfnun geti ekki átt sér stað til langframa. Hitt er annað mál og eðlilegt, að hvorki sé rétt eins og ástatt er, né heldur kleift að sporna við því að fullu og öllu, að viðskiptamenn skuldi við verzlun eða fyrir úttekt um styttra tímabil, enda gerir frv. ráð fyrir þessu og setur í því skyni fyrningarfrestinn 2 ár, sem með vissu er fullriflegt.

Umsagnir þær, sem nefndin hefir aflað sér hjá nokkrum aðilum hér í Rvík og prentaðar eru með nál. meiri hl., geta ekki skorið úr um það, hver eigi að verða örlög þessa frv. Að visu viðurkennir Verzlunarráðið o. fl. góðan og réttmætan tilgang frv., og fer m. a. um það þessum orðum: „Af frumvarpinu sjálfu, svo og greinargerð þeirri, er því fylgir, má glögglega sjá, að frá hendi flutningsmanna ber að skoða það sem tilraun til að koma á almennari staðgreiðslu í viðskiptum en hingað til hefir verið, þ. e. skuldlausri verzlun. Með réttu er á það bent í greinargerðinni, að lánsviðskipti þau, sem hér hafa tíðkæzt, eru búskap og atvinnulífi þjóðarinnar mjög til boga. Verzlunarráðið telur og brýnustu þörf á, að hafizt verði handa og unnið að því að koma þessari hlið viðskipta okkar á traustari og heilbrigðari grundvöll. Að þessu leyti aðhyllist Verzlunarráðið þá hugmynd flutningsmanna, að stefnt sé að almennri staðgreiðslu í verzlun og viðskiptum hér á landi“. — Og að lokum segir það beinlínis, að „hugmynd sú, sem vakað hefir fyrir flutningsmönnum, sé fyllilega viðurkennd“. — En hvorki Verzlunarráðið né hinir aðrir spurðu aðilar (Landsbankinn, Útvegsbankinn og S. Í. S.) vilja þó leggja með því, að frv. verði samþykkt af Alþingi, og að því ráði hefir og hv. meiri hl. allshn. horfið. En hitt er þó eigi að siður mjög athyglisvert, að allmargir þeirra, sem undir því ástandi lifa, sem hefir gefið tilefni til framkomu þessa frv., óska eftir slíkum ákvæðum, og eru þar á meðal ýmsir, sem verzlun reka við almenning. Þá má og enn benda á það, sem getið er í grg. frv., að bændastéttin, sem slæma útreið hefir nú fengið af skuldafarganinu, er hlynnt þeim hömlum, sem hér er gert ráð fyrir að reistar verði við áframhaldandi söfnun þessara illræmdu skulda, svo sem vottar ályktun hins almenna bændafundar í Rvík í fyrra vetur, þar sem ótvírætt var hallazt að öllum ákvæðum frv. eins og það nú er borið fram. — Hitt mátti vita, að S. Í. S. t. d. myndi eigi telja rétt að lögleiða umræddar hömlur, og bankarnir virðast, reyndar að óþörfu, vera hræddir um, að lánsviðskiptin færast unnvörpum yfir á þá, en í þeirra valdi stendur að hafa þar nægilega hönd í bagga, alveg eins og við lántökur almennt, og því engin meiri hætta á ferðum, þótt frv. yrði að lögum, en hingað til hefir verið. Má og segja, að bankar eigi að vera lánastofnanir, en ekki verzlunir. En afleiðing af samþykkt frv. ætti, og jafnvel hlyti, að verða sú, sem og er bent til í grg., að komið yrði á rekstrarlánastofnunum í héruðum, sem flestir viðurkenna, að hin mesta þörf sé á, og gæti það því orðið hin öflugasta hvatning til þess að hrinda þeirri framkvæmd áleiðis, sem sveitabankalögin 1930 ætlast til að gerð sé, þótt dregizt hafi fram að þessu.

Það má vel vera, að ákvæði frv. þurfi að einhverju leyti gleggri ákvörðunar, og eins skal það viðurkennt, að viðeigandi væri að bæta inn í frv. ákvæði um greiðari gang hinna smærri skuldamála fyrir dómstólunum, þeirra er stafa af verzlunarskuldum.

Minni hl. leggur því til, að frv. verði samþykkt með eftirfarandi

BREYTINGUM.

1. Við 1. gr. Við gr. bætist ný málgr., svo hljóðandi:
Nú skuldar viðskiptamaður við verzlun um áramót eigi minna en við næstu áramót á undan, og skal þá talið, að öll eldri skuldin standi ógreidd, án tillits til þess, þótt skuld hans hafi einhverntíma á árinu numið minna. Hafi skuld viðskiptamanns hinsvegar lækkað, skal á sama hátt telja greitt af gömlu skuldinni aðeins það, sem lækkuninni nemur.
2. Á eftir 3. gr. komi ný grein (sem verði 4. gr., og breytist greinatalan eftir því):
Í málum út af verzlunarskuldum, sem rekin eru fyrir gestarétti samkv. lögum nr. 59 10. nóv. 1905, skal dómara skylt við fyrstu fyrirtekt málsins, ef eigi verður af sætt milli aðilja og skuldarupphæðin nemur eigi meira en 500 kr., að leggja þegar dóm á kröfuna, svo framarlega sem stefnandi getur sýnt af verzlunarbókum sínum, löglega færðum, að hin umstefnda skuld sé ógreidd, enda verði þeim gögnum eigi hnekktt með gildum rökum að áliti dómarans.
3. Við fyrirsögn frv. Fyrirsögnin orðist svo:
Frv. til laga um fyrning verzlunarskulda, vaxtatöku af verzlunarskuldum o. fl.

Alþingi, 15. des. 1934.

Garðar Þorsteinsson.